

Bilim Dünyasında Bir Ezber Daha Bozuldu

Sanatın Doğduğu Yer Avrupa değil Asya

Tıpkı Urfa'daki Göbekli Tepe'nin keşfiyle geçerli dünya medeniyet tarihi tezinin yıkılması gibi, Endonezya'daki bir mağaranın duvarında bulunan 40.000 yıllık el izinin keşfiyle de dünya sanat tarihine ilişkin süregelen bir kabulün doğru olmadığı ortaya koyuldu: Sanatın doğduğu yer Avrupa değil.

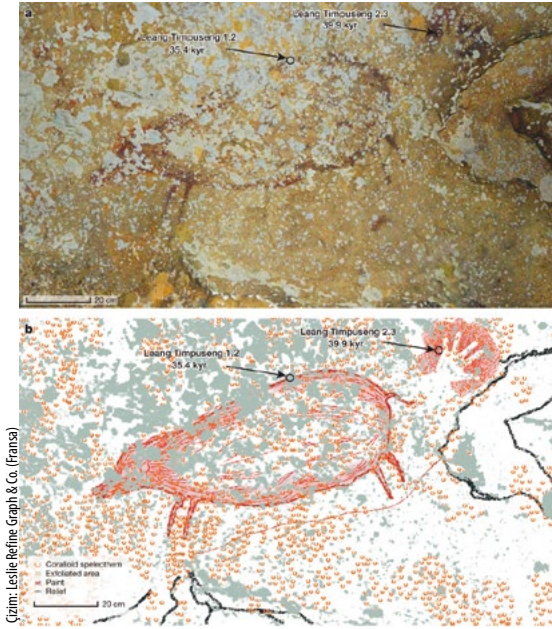

Nature dergisi Ekim ayı başlarında “Endonezya'nın Madagaskar'ı” da denen Sulawesi Adası'nda bulunan bir mağaranın duvarındaki el izini, fotoğrafıyla birlikte dünyaya tanıttı. Bilim insanları, mağaranın duvarına bastırılmış bir elin çevresine aşı boyası püskürtülerek yaratılmış izin 40,000 yıldan bile eski olabileceğini düşünüyor. Böylece, eski insanların Avrupadaki çeşitli mağaraların duvarlarına bıraktığı iz ve çizimlerin, bilinen ilk sanat örnekleri olduğu görüşü terk ediliyor.

Endonezyalı ve Avustralyalı bilim insanlarından oluşan araştırma ekibinin *Nature* dergisinde yayımladığı makalede, aynı mağarada bulunan bir babirusa (domuzu andıran bir hayvan) çiziminin ise yaklaşık 35.000 yıl öncesine tarihlendirildiği belirtiliyor.

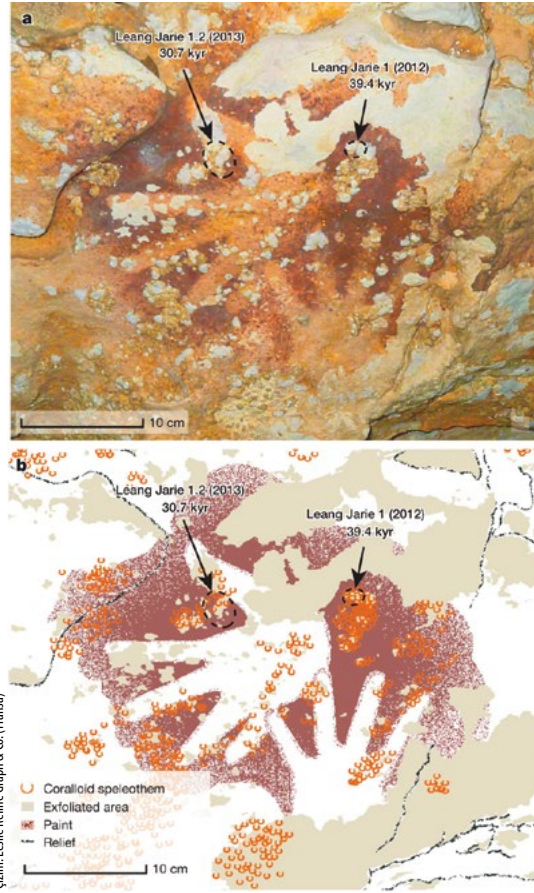
Araştırma ekibi yayımladıkları makalede, bu keşfin insanın artistik dışavurumunun tarihi çerçevesinde ileri sürülen iki bilimsel kuramı da ortadan kaldırdığını söylüyor. Bunlardan birine göre sanat, Dünya'nın farklı yerlerinde, birbirinden bağımsız fakat eşzamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Diğer kuram ise sanatın modern insanın atası olduğu düşünülen *Homo Sapiens* tarafından, onun Afri-ka'dan ayrılmasıyla önce Avrupa'ya oradan da Dünya'nın diğer yerlerine yayıldığını ileri sürmektedir. Nitekim Sulawesi'deki mağara sanatının yaşının keşfiyle Asyalı Buzul Çağı sakinlerinin, Avrupadakilerle eş zamanlı değil çok daha önce (2500 yıl kadar) ve *Homo Sapiens*'in izlediği kabul edilen Avrupa merkezli rota dışında, ondan bağımsız olarak sanatsal dışavurumlar ortaya koyduğunu öğreniyoruz.

Antropologlar, fikirleri ve olayları yansıtmaya yeteneği olan kaya sanatını soyut düşüncenin ortaya çıkış göstergesi olarak değerlendiriyor. Araştırma ekibinin başında bulunan Avustralya Wollongong Üniversitesi'nden Anthony Dosseto, bu iki kuramın da geçerliliğini yitirmesi üzerine şunları söyledi:

Leang Timpuseng arkeolojik sitesinde tarihlendirilen kaya sanatı
a, b. Fotoğraf (a) ve çizim (b), tarihlendirilen mercanimsı mağara çökeli ve makalede anlatılan boyamaların yerlerini gösteriyor: Bir el baskısı ve bir hayvanın doğala uygun olarak profilden çizimi. Hayvan figürü büyük ölçüde bozulmuş ve mercanimsılar tarafından kapatılmış olsa da araştırmacılarca dışı bir babirusa olarak değerlendirilmiştir.

○ Mercanimsı mağara çökeli kyr: binyıl
■ Dökülmüş bölgeler
■ Boyama
--- Mağara kabartması

kyr: binyıl

○ Mercanimsı mağara çökeli
■ Dökülmüş bölgeler
■ Boyama
--- Mağara kabartması

Leang Jarie arkeolojik sitesinde tarihlendirilen kaya sanatı

a, b. Fotoğraf (a) ve çizim (b), tarihlendirilen mercanimsı mağara çökeli ve makalede anlatılan boyamaların yerlerini gösteriyor: Bir el baskısı ve bir hayvanın doğala uygun olarak profilden çizimi. Hayvan figürü büyük ölçüde bozulmuş ve mercanimsılar tarafından kapatılmış olsa da araştırmacılarca dışı bir babirusa olarak değerlendirilmiştir.

“Artık Avrupalılar soyut zihnin ilk ve tek geliştiricisi olduklarını iddia edemez. Avrupalılar bu yetiyi en azından Endonezya’nın eski sakinleriyle paylaşmak durumunda.”

Çizimlerin, Buzul Çağı sonlarında yaşayan avcı toplayıcıların doğal minerallerden (muhtemelen demir oksitli taşlardan) elde ettiği kırmızı aşı boya-sıyla oluşturulduğu düşünülüyor.

Dosseto ve ekibi Sulawesi adasında, Maros şehri yakınlarındaki yedi mağarada keşfedilen on iki el şablonunu ve iki hayvan çizimini tarihlendirdi.

Esasen bu sanatsal izlerin keşfi yaklaşık elli yıl önce gerçekleşmiş, ancak kesin tarihlendirme çalışması yapılmamıştı. Bunun sebebi, tropik bir iklimde buluntuların aşınmaya uğrayacağı, dolayısıyla daha eski resimlerin de yok olacağı görüşüydü. Kısacası, o dönemki bilim insanları buluntuların 10.000 yaşından büyük olamayacağını düşünüyordu. Ancak Endonezyalı ve Avustralyalı bilim insanlarından oluşan araştırma ekibinin aynı buluntular üzerinde yakın dönemde yaptığı incelemeler herkesi şaşkına çevirdi!

Ekibin uzun ve derinlikli bilimsel incelemeleri sonucunda, desenlerin bulunduğu tabakanın rad-

yoaktif bozunması ölçülmüştü. Bu çok önemli bir ön adımdı. “Mağara popkornu” denilen sarkıt benzeri küçük kalsiyum karbonat çıkıntıları içindeki eser miktar uranyumun ölçümü sonucunda, mağaralardaki izlerin tahmin edilenden çok daha eski olduğu ortaya çıktı. Dahası, bu bilimsel sonuca dayanarak, el izinin bilinen en eski sanatsal kompozisyon olduğu ilan edilmiş oldu.

Ayrıca bölgeye özgü bir hayvan olan babirusanın çizimi de bilinen en eski hayvan resmi olabilir. Halen bilinen en eski hayvan resmi, Fransa’daki Chauvet Mağarası’ndaki gergedan figürüdür. Sulawesi’deki mağarada bulunan el izinin öncesinde bilinen en eski mağara sanatı ise Kuzey İspanya’daki el-Castillo Mağarası’nın duvarına yaklaşık 37.500 yıl önce bırakılmış bir el iziydi.

Araştırma ekibindeki bilim insanları Sulawesi’deki Buzul Çağı insanların mağara duvarlarına birer imza gibi bıraktıkları el izleriyle ne demek istediklerinin hâlâ sırrını koruduğunu söylüyor.

Kaynaklar

- <http://www.nature.com/nature/journal/v514/n7521/full/nature13422.html>
- <http://www.france24.com>
- <http://www.theguardian.com/science/2014/oct/08/cave-art-indonesia-sulawesi>